

-PROJEKT-

Uzasadnienie

Wyciąg z Ekspertyzy dendrologicznej przygotowanej przez firmę „Nature studio silva” z dnia 6 grudnia 2021 roku, zaktualizowanej dnia 4 czerwca 2024 roku.

Ad. 2. a) Lipa drobnolistna zlokalizowana w Jaworznie przy Kościele Parafialnym

Stan: Korona drzewa kopulasta, osadzona na głównym pniu, wysoko wyniesiona na mniej więcej 2/3 wysokości drzewa. Trzon korony tworzy główny pień i szereg nierównorzędnych konarów konstrukcyjnych, wyrastających praktycznie poziomo na wszystkie strony pnia. Drzewo zachowało do momentu wykonania ekspertyzy aparat asymilacyjny, który jest przebarwiony adekwatnie do pory roku – aparat asymilacyjny gęsty, bez oznak jakichkolwiek zakłóceń procesów fizjologicznych. W koronie drzewa występuje pojedynczy posusz gałęziowy (zwłaszcza we wnętrzu korony), który należy usunąć. Pokrój drzewa imponujący. Szczególnej plastyczności dla drzewa dodają przewisające konary.

Drzewo jednopniowe z pięknym, prostym pniem, który stanowi trzon dla wartościowej korony. Na pniu nie stwierdzono jakichkolwiek dysfunkcji. Badanie wnętrza pnia młotkiem diagnostycznym nie wykazało uszkodzeń.

Zalecenia: 1. Drzewo stanowi imponujący okaz w otoczeniu obiektu sakralnego; jak najdłuższe zachowanie drzewa powinno stanowić priorytet. Aktualnie należy w trybie pilnym usunąć posusz z wnętrza korony – w tym pojedyncze przewisające gałęzie, które mogą być niebezpieczne dla wiernych biorących udział w nabożeństwach.

2. Termin następnego przeglądu drzewa – około 24–36 miesięcy

Ad. 2. b) Lipa drobnolistna zlokalizowana w Jaworznie przy Kościele Parafialnym

Stan: Korona drzewa asymetryczna, zredukowana od strony S w wyniku sąsiedztwa z drzewem nr 4; w zarysie walcowata; jej trzon tworzą dwa główne nierównorzędne konary konstrukcyjne – konar od strony N jest konarem niższym. W koronie drzewa widoczne pojedyncze (praktycznie w całości zablźnione) ślady cięć pielęgnacyjnych z przeszłości. Korona na zdominowanym konarze intensywnie gęsta, łagodnie przewisająca. Aktualnie w koronie drzewa stwierdzono występowanie pojedynczego posuszu.

Drzewo jednopniowe z pniem, który w przeszłości rozwidłał się praktycznie na wysokości 1 m pierwszym rozwidleniem. Kolejne rozwidlenie zachowane do tej pory widoczne jest na wysokości około 2 m pomiędzy dwoma głównymi konarami konstrukcyjnymi – jest to typowe rozwidlenie U-kształtne. Główną dysfunkcją drzewa jest rozległy ubytek po dawnym wyłamaniu konaru od strony E, który zaledwie częściowo jest zablźniony tkanką kallusową.

-PROJEKT-

Wewnątrz ubytku widoczne są rozległe wypróchnienia. Badanie młotkiem diagnostycznym wykazało częściowe uszkodzenia wnętrza pnia.

Zalecenia: 1. Drzewo jest niezwykle wartościowym okazem w skali gminy i regionu – aktualnie należy usunąć 100% nielicznego posuszu z korony drzewa ze względu na wrażliwe otoczenie.

2. Termin następnego badania – około 24–36 miesięcy.

Ad. 2 c) Lipa holenderska zlokalizowana w Jaworznie przy Kościele Parafialnym

Stan: Korona drzewa odwrotnie stożkowata, częściowo asymetryczna i zredukowana od strony N w wyniku sąsiedztwa z drzewem nr 3. Trzon korony tworzą dwa zasadniczo równorzędne konary konstrukcyjne, które rozwidlają się systemem mieszanym. Korona osadzona nisko. Najniższa część korony częściowo utworzona z pędów regeneracyjnych osadzona jest na 1/3 wysokości. W koronie drzewa praktycznie występuje jedynie pojedynczy posusz. Aparat asymilacyjny przebarwiony adekwatnie do pory roku, bez oznak zakłóceń procesów fizjologicznych. W koronie pojedynczy egzemplarz jemioly pospolitej *Viscum album*.

Zalecenia: 1. Drzewo jest niezwykle wartościowym okazem w skali gminy i regionu – jego zachowanie w ekosystemie wiejskim powinno być priorytetem. Aktualnie należy usunąć 100% nielicznego posuszu z korony drzewa ze względu na wrażliwe otoczenie.

2. Termin następnego badania – około 36 miesięcy.

Ad. 2. d) Lipa drobnolistna zlokalizowana przy dworku w Starym Bugaju

Stan: Drzewo wykształciło koronę osadzoną na dwóch nierównorzędnych konarach konstrukcyjnych, z których dominującym jest konar SE. Dolna część korony zasadniczo stanowi tzw. koronę wtórną. W górnej części występuje lukowata i stosunkowo rzadka korona pierwotna. W koronie drzewa (zwłaszcza na dominującym konarze od strony SE) widoczne liczne egzemplarze jemioly pospolitej *Viscum album* L. Aparat asymilacyjny częściowo zrzucony, ten który się zachował jest przebarwiony adekwatnie do pory roku. W koronie widoczne ślady cięć pielęgnacyjnych z przeszłości. Zasadniczo stwierdzono pojedyncze występowanie posuszu. Drzewo jednopniowe z pniem rozwidlającym się V-kształtnie na dwa nierównorzędne konary konstrukcyjne na wysokości ok. 3 m. Badanie wnętrza pnia młotkiem diagnostycznym wykazało rozległe uszkodzenia tkanki drzewnej. Na dominującym konarze od strony E widoczne rozległe, wzdłużne uszkodzenie pnia połączone z wypróchnieniem – widoczne są aktywne wały kallusowe, które wzmacniają dawne uszkodzenie – prawdopodobnie po wyładowaniu atmosferycznym. W odziomkowej części pnia wyrastające pędy regeneracyjne, które sukcesywnie usuwane są przez zarządcę terenu.

-PROJEKT-

Zalecenia: Drzewo wykazuje objawy zakłóceń procesów fizjologicznych – dowodem na to jest stosunkowo przerzedzona korona oraz postępująca inwazja jemioli pospolitej. Należy usunąć 100% posuszu z korony drzewa oraz 100% egzemplarzy jemioli i monitorować stan drzewa. Nie usuwać odrostów z odziomkowej strefy pnia. Termin kolejnego przeglądu drzewa 24–36 miesięcy.

Ad. 2. e) Lipa drobnolistna zlokalizowana przy dworku w Starym Bugaju

Stan: Drzewo wytworzyło dwie korony. W dolnej części znajduje się przegęszczona korona wtórna w całości zbudowana z pędów regeneracyjnych. Korona pierwotna drzewa znacznie zredukowana, w wierzchołkowej części łukowata z przerzedzonym aparatem asymilacyjnym – widoczne objawy zakłóceń fizjologicznych w koronie drzewa (zwłaszcza od strony E). Od strony E widoczna zamierająca część wierzchołkowa jednego z konarów konstrukcyjnych. W koronie drzewa widoczne pojedyncze egzemplarze jemioli pospolitej *Viscum album*.

Nieczynne gniazdo gołębia grzywacza w koronie drzewa.

Zalecenia: Należy usunąć 100% posuszu z korony drzewa – w tym zamierający w wierzchołkowej części konar. Należy usunąć 100% jemioli z korony drzewa. Po wykonanych cięciach sanitarnych należy uformować koronę w zwartym kształcie. Po usunięciu martwego konaru, konar naprzeciwko stanowić będzie swojego rodzaju swoisty konar wygoniony, co jest niewskazane z punktu widzenia zagrożenia od wiatru. Podstawowym celem pielęgnacji drzewa jest uformowanie docelowego kształtu korony, który powinien osadzać się w aktualnie wytworzonej koronie wtórnej. Termin następnego przeglądu drzewa – około 24–36 miesięcy.

Ad. 2. f) Jesion wyniosły zlokalizowany przy dawnym RSP w Żytniowie

Stan: Drzewo jednopniowe z pięknym, okazałym, prostym pniem w odziomkowej części.

Zdrowe tkanki drzewne na poziomie 100%.

Zalecenia: Należy usunąć 100% posuszu z korony drzewa. Nie należy usuwać żadnych żywych gałęzi. Należy wymienić lub posadzić ponownie tablicę informacyjną dotyczącą istniejącej formy ochrony przyrody z uwagi na przegniłe drewno. Termin następnego przeglądu drzewa – nie wyznacza się.

-PROJEKT-

Zgodnie z art. 40 ust. 2 ustawy o ochronie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1336 z późn. zm) na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu.

Ad. 2. g) dąb szypułkowy zlokalizowany w miejscowości Mirowszczyzna

Stan: Korona drzewa odwrotnie stożkowata, częściowo asymetryczna i zredukowana od strony E. Na pniu poniżej nasady korony widoczne ślady pojedynczych cięć redukcyjnych z przeszłości. Aktualnie w koronie drzewa występuje pojedynczy posusz gałęziowy i konarowy na poziomie, który uznać należy za w pełni naturalny. W przeszłości korona drzewa osadzona była trzech konarach konstrukcyjnych, z których jeden uległ wyłamaniu, co wytworzyło aktualną asymetryczność korony. Na pniu na wysokości ok. 6 m pojedyncza skupina pędów regeneracyjnych stanowiąca załazek tworzącej się korony wtórnej.

Wiele lat wcześniej (ok. 30 lat wcześniej) jeden z konarów (od strony E) uległ wyłamaniu, co spowodowało rozległy ubytek oraz ranę wewnątrz pnia. Analizując pozostałości po wyłamaniach i odcięciach należy uznać, iż w przeszłości drzewo w tym miejscu rozwidłało się zasadniczo na trzy konary konstrukcyjne. W miejscu wyłamania aktualnie wytworzył się . rozległy ubytek wgłębny. Dodatkowo na pniu od SE widoczny rozległy cień asymilatów spowodowany redukcją konarów konstrukcyjnych. Od strony N widoczna dawna listwa mrozowa w odziomkowej części pnia, powyżej listwy ubytek połączony z aktywnym gniazdem szerszeni. Obecność pojedynczych ciał w cieniu asymilatów w postaci gwoździ. Badanie wnętrza pnia młotkiem diagnostycznym wykazało częściowe uszkodzenia wnętrza pnia.

Zalecenia: Z uwagi na rozległy ubytek po dawnym wyłamaniu oraz daleko posuniętą deprecjację wewnątrz pnia, lokalizację drzewa oraz duże ryzyko wyłamania, drzewo należy wytypować do wycinki. Zasadne jest pozostawienie ostańca ze względów biocenotycznych o wysokości 3 m (cięcie nad miejscem wyłamania).

Ad. 2. h) lipa drobnolistna (*Tilia cordata* Mill.) zlokalizowana w miejscowości Stary Bugaj

Stan: Korona drzewa z wyraźnymi objawami zakłóceń procesów fizjologicznych, znajduje się praktycznie w fazie zamierania. Pień drzewa z rozległymi wypróchnieniami wewnątrz i uszkodzeniami tkanki drzewnej. Dodatkowo na pniu począwszy od odziomkowej do wierzchołkowej części widoczne liczne obrzęki i zrakowacenia połączone z wypróchnieniem wewnętrznym. Stan pnia jest wysoce niezadowolający.

-PROJEKT-

Widoczne jest dalsze pogarszanie się kondycji fizjologicznej drzewa.

Zalecenia: Drzewo w aktualnym stanie znajduje się w fazie zamierania. Ze względu na to, iż lipy drobnolistne ze swojej natury są drzewami długowiecznymi, u których proces zamierania rozłożony jest na wiele lat, można podjąć próbę uratowania drzewa i poprawienia jego kondycji fizjologicznej poprzez następujące działania:

ogłowienie drzewa na wysokości ok. 7 m z całkowitym zachowaniem korony wtórnej, która powinna funkcjonować jeszcze przez wiele lat;

zasadne byłoby wykonanie cięcia głowiącego w stylu coronet cut. Wykonane cięcia doprowadzą do tworzenia praktycznie ostańca, który powinien być aktywny pod względem fizjologicznym i przez wiele lat jeszcze funkcjonować w parku, nie powodując zagrożenia dla otoczenia. Podczas wykonywanych cięć absolutnie i bezwzględnie nie należy usuwać jakichkolwiek żywych gałęzi — stanowią one nieocenioną wartość fizjologiczną drzewa..

należy usunąć 100% jemioly z korony wtórnej;

Termin kolejnego przeglądu 12—18 miesięcy po wykonanych cięciach.

Ad. 2. i) kasztanowiec zwyczajny (*Aesculus hippocastanum* L.) zlokalizowany przy dawnym RSP w miejscowości Żytniów;

Stan: Drzewo jednopniowe z imponującym pniem, który rozwidła się na wysokości około 3,5 m na dwa konary konstrukcyjne, z których jeden uległ wyłamaniu w przeszłości. Konar od strony drogi posiada rozległy ubytek wzdłużny intensywnie wzmocniony tkanką kallusową, która zachowuje w tym miejscu aktywność, natomiast w miejscu wyłamanego konaru wytworzył się ubytek kominowy — bez obecności patogenów grzybowych, jednak z widocznym rozkładem tkanki drzewnej wewnątrz. Badanie wnętrza pnia młotkiem diagnostycznym wykazało uszkodzenia tkanki drzewnej.

Zalecenia: Drzewo z tendencją do wyłamań. Wewnątrz pnia stwierdzono znaczny rozkład tkanek. W związku z powyższym drzewo stanowi zagrożenie dla otoczenia i należy wytypować je do wycinki.

Ad. 2. j) lipa drobnolistna (*Tilia cordata* Mill.) zlokalizowana przy dawnym RSP w miejscowości Żytniów

Stan: Korona drzewa znajduje się w fazie zamierania. Środkowa i wierzchołkowa część głównego konaru konstrukcyjnego są martwe od wielu lat. Dodatkowo martwa jest część konarów bocznych. Aktualnie drzewo wykształciło koronę wtórną w dolnej części pnia, która

-PROJEKT-

zachowuje aktywność fizjologiczną, ale w znacznej części opanowana jest przez jemiolę pospolitą *Viscum album* L.

Zalecenia: Ze względu na zaawansowane procesy zamierania drzewa oraz rozległe uszkodzenie tkanki drzewnej drzewo należy wytypować do wycinki z jednoczesnym zachowaniem ostańca o wysokości ok. 3-4,0 m do naturalnego rozkładu.

Ad. 2. k) lipa drobnolistna (*Tilia cordata* Mill.) zlokalizowana przy dawnym RSP w miejscowości Żytniów

Stan: Korona drzewa niewątpliwie znajduje się w fazie zamierania.

Badanie pnia młotkiem diagnostycznym wykazuje uszkodzenia tkanek drzewnych.

Zalecenia: Aktualnie drzewo znajduje się w fazie zamierania. Brak racjonalnych zabiegów mogących poprawić stan fizjologiczny lipy. Drzewo utraciło cechy pomnika przyrody i należy usunąć je z rejestru form ochrony przyrody. Egzemplarz należy wytypować do wycinki z uwagi na zaawansowane procesy zamierania oraz rozległą deprecjację wewnątrz pnia. Nie należy usuwać odrostów z odziomkowej strefy pnia.